

Finns skilsmässan utan kris?

EN SKILSMÄSSA kan vara en katastrof. Den kan också medföra befrielse. Befrielsen för en eller båda föräldrarna kan innebära en kris för barnen. Barn reagerar olika, beroende på individuell läggning, sociala konventioner, kulturmönster.

En skilsmässa på 20-talet innebar för barn generellt — tror jag — en gräslig social chikan. Man skämdes över att vara skilsmässobarn. Kände sig som "sämre sort". Som ett barnhemsbarn ungefär.

Min erfarenhet som barnpsykiater under 50-, 60- och 70-talen har lärt mig inse hur barns inställning och reaktioner växlar med det sociala mönstret och de sociala konventionerna. Numera finns skilsmässobarn i snart sagt varje skolklass, enföräldersfamiljer har blivit allt vanligare, antingen det nu rör sig om frånskilda eller juridiskt sett ogifta.

□ Separationsångest

Kärnfamiljen börjar släppa sitt grepp och det diskriminerade uttrycket fullständig respektive ofullständig familj börjar försvinna, även om det fortfarande av och till

används t o m av fackfolk som borde veta bättre.

Men ändå skyggar barn för föräldrars verkliga eller befarade skilsmässa, även om de i sin aktuella familjekonstellation far uppembart illa. Man brukar anse att det rör sig om separationsångest (räds-la att förlora någon man älskar) men enligt min erfarenhet är det minst lika ofta rädslan för förändring som ger barnet ångest. T o m i extremt disharmoniska familjer finner man hos barnen ångslan för det okända som en skilsmässa innebär.

Anne Marie Bjerg ger i sin bok *Hej och kram, Signe* (Alba, 55 kr) en bild av sin egen tillvaro som frånskild kvinna. Hon kallar sin bok "en berättelse" och man frågar sig om hon har för avsikt att visa upp hur man snyggt ordnar en skilsmässa eller om hon har ett behov att "skriva av sig" en konflikt. Det intellektualiserande och distanserande berättandet verkar tillkämpat. Författaren sätter sitt jag i centrum. Barnet och dess reaktioner hamnar mer i periferien. Det kanske blir så när man som icke-vårdnadshavare för ett barn saknar kontinuitet i samvaron.

Bokens jag lämnar frivilligt vårdnaden av sitt barn Signe åt barnafadern Jørn, som så småningom bildar ny familj, där det föds två systrar till Signe. Även Signes mor finner en annan man att dela sin tillvaro med. Signes föräldrar är efter skilsmässan suveränt lojala mot varandra. De tänker alltid på barnets bästa framhåller författaren.

Detta tycks mig dock inte stämma med en detalj i relationerna mellan Jørn och Signes mor: "För övrigt diskuterade Jørn och jag aldrig Signe eller några principer för hennes uppfostran; vi försökte så smått per brev, men det visade sig snart att vi talade förbi varandra."

Signe har alltså sitt hem hos sin far i Danmark. En intressant upplysning är — om den är riktig — att en dansk vårdnadshavare testamentariskt kan förordna annan vårdnadshavare än den andra biologiska föräldern. Det är förklarligt om tanken att ens barn eventuellt skulle kunna placeras hos vilt främmande människor förskräcker den som lämnat vårdnaden ifrån sig med tanke på barnets bästa.

I sparsamt insprängda brottstycken får läsaren klart för sig att skeendet i bokens skilsmässa varit mer problemfyllt än det framställs. Modern har gråtit besinningslöst, hon har sökt läkare i sin nöd och den nidbild hon ger av läkaren vittnar om hennes stora hjälpbehov.

Barnets konfliktsituation avspeglas bl a i en välkomsthälsning, när modern besöker Signe: "Jag törs inte vara glad nu, för jag vet ju att du snart reser igen".

Gripande är också Signes replik vid ett telefonsamtal med mamman: "Jag har inte saknat dig särskilt mycket sedan du åkte, jag har bara gråtit en gång". Mamma blev glad över detta säger hon.

Varför blev hon glad? För att Signe inte saknat henne så värst mycket eller för att barnet gråtit en gång av saknad? Är sådana yttranden som dessa Signes bara krusningar på ytan? Jag tror det inte.

Genomgående i Anne Marie Bjergs bok är temat hur modern slits mellan sitt behov att göra något av sitt eget liv och behovet att ursäkta sig för eller kanske motivera att hon inte lever helt för sitt barn så som konventionerna bjuder.

Anne Marie Bjergs bok ger skendet i en skilsmässa men den förefaller mig att skumma på ytan. Jag saknar dynamik i framställningen. Presentationen är snygg och glättad. Jag anar en djupare och oförlöst problematik.

□ Ingen bruksbok

Förlaget presenterar *Hej och kram, Signe* som en bruksbok. Även om den innehåller intressanta partier och visar en efterföljansvärd generositet mellan två makar i skilsmässosituation, så tror jag att den som tar Anne Marie Bjergs berättelse som bruksbok i skilsmässoprobem blir besviken. En skilsmässa är en kris och den kräver en kristerapi av helt annat slag.

Inga-Greta Agrell



Anne Marie Bjerg överlät vårdnaden av sin dotter åt sin man när de skildes. I boken *Hej och kram, Signe* skriver hon om hur hon upprätthåller kontakten med dottern trots att hon själv flyttar till Stockholm medan dottern bor kvar i Danmark.